

Cauza C-819/21**Rezumatul cererii de decizie preliminară întocmit în temeiul articolului 98 alineatul (1) din Regulamentul de procedură al Curții de Justiție****Data depunerii:**

30 decembrie 2021

Instanța de trimitere:

Landgericht Aachen (Germania)

Data deciziei de trimitere:

6 decembrie 2021

Reclamant:

Staatsanwaltschaft Aachen (Parchetul din Aachen)

Obiectul procedurii principale

Recunoașterea și executarea hotărârilor străine în materie penală – Decizia-cadru 2008/909/JAI – Dreptul la un proces echitabil – Stat membru în care instanța judecătorească din statul membru de executare apreciază că sistemul judiciar nu mai este conform cu principiul statului de drept – Posibilitatea instanței din statul membru de executare de a refuza executarea hotărârii străine

Obiectul și temeiul juridic al trimiterii preliminare

Interpretarea dreptului Uniunii, articolul 267 TFUE

Întrebările preliminare

- 1) Instanța din statul membru de executare chemată să se pronunțe asupra încuviințării executării poate, în temeiul articolului 3 alineatul (4) din Decizia-cadru 2008/909/JAI a Consiliului din 27 noiembrie 2008, coroborat cu articolul 47 alineatul (2) din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, să refuze recunoașterea hotărârii judecătorești a unui alt stat membru și executarea pedepsei aplicate prin această hotărâre, în conformitate cu articolul 8 din Decizia-cadru 2008/909/JAI a Consiliului din 27 noiembrie 2008, în cazul în care există indicii că circumstanțele din

respectiv stat membru la momentul pronunțării hotărârii care trebuie să fie executată, respectiv a hotărârilor ulterioare referitoare la aceasta, sunt incompatibile cu dreptul fundamental la un proces echitabil, deoarece în statul membru respectiv sistemul judiciar însuși nu mai respectă principiul statului de drept consacrat la articolul 2 TUE?

- 2) Instanța din statul membru de executare chemată să se pronunțe asupra încuviințării executării poate, în temeiul articolului 3 alineatul (4) din Decizia-cadru 2008/909/JAI a Consiliului din 27 noiembrie 2008, coroborat cu principiul statului de drept consacrat la articolul 2 TUE, să refuze recunoașterea hotărârii judecătorești a unui alt stat membru și executarea pedepsei aplicate prin această hotărâre, în conformitate cu articolul 8 din Decizia-cadru 2008/909/JAI a Consiliului din 27 noiembrie 2008, în cazul în care există indicii că sistemul judiciar din statul membru respectiv nu mai respectă, la momentul pronunțării hotărârii privind încuviințarea executării, principiul statului de drept consacrat la articolul 2 TUE?

- 3) În cazul unui răspuns afirmativ la prima întrebare:

Înainte de a refuza recunoașterea unei hotărâri judecătorești pronunțate de o instanță judecătorească a unui alt stat membru și executarea sancțiunii aplicate prin această hotărâre, făcând trimitere la articolul 3 alineatul (4) din Decizia-cadru 2008/909/JAI a Consiliului din 27 noiembrie 2008, coroborat cu articolul 47 alineatul (2) din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, deoarece există indicii că circumstanțele din statul membru respectiv sunt incompatibile cu dreptul fundamental la un proces echitabil, deoarece în statul membru respectiv sistemul judiciar însuși nu mai respectă principiul statului de drept, este necesar, într-o a doua etapă, să se examineze dacă circumstanțele incompatibile cu dreptul fundamental la un proces echitabil au avut, în cadrul procedurii respective, un efect concret în detrimentul persoanei/persoanelor condamnate?

- 4) În cazul în care răspunsul la prima și/sau la a doua întrebare este negativ, astfel încât decizia de a stabili dacă circumstanțele dintr-un stat membru sunt incompatibile cu dreptul fundamental la un proces echitabil, deoarece în acest stat membru sistemul judiciar nu mai respectă principiul statului de drept, nu este de competența instanțelor judecătorești din statele membre, ci a Curții de Justiție a Uniunii Europene:

Era, la 7 august 2018 și/sau la 16 iulie 2019, sau este în prezent sistemul judiciar din Republica Polonă conform cu principiul statului de drept care decurge din articolul 2 TUE?

Dispozițiile de drept al Uniunii invocate

Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, articolul 47 primul paragraf

Decizia-cadru 2008/909/JAI a Consiliului din 27 noiembrie 2008 privind aplicarea principiului recunoașterii reciproce în cazul hotărârilor judecătorești în materie penală care impun pedepse sau măsuri privative de libertate în scopul executării lor în Uniunea Europeană (JO 2008, L 327, p. 27)

Decizia-cadru 2002/584/JAI a Consiliului din 13 iunie 2002 privind mandatul european de arestare și procedurile de predare între statele membre (JO 2002, L 190, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 6, p. 3)

Dispozițiile naționale invocate

Gesetz über die internationale Rechtshilfe in Strafsachen (Legea privind asistența reciprocă internațională în materie penală, denumită în continuare „IRG”), în special articolul 73 a doua teză, care corespunde articolului 3 alineatul (4) din Decizia-cadru 2008/909.

Prezentare succintă a situației de fapt și a procedurii

- 1 Cetățeanul polonez M.D. are reședința obișnuită în Germania. La 7 august 2018, Sąd Rejonowy Szczecin-Prawobrzeże (Tribunalul Districtual din Szczecin-Prawobrzeże, Polonia) l-a condamnat pe M.D. la șase luni de închisoare și a dispus suspendarea executării pedepsei cu închisoarea. M.D. nu a fost prezent la ședința din 7 august 2018. Potrivit informațiilor furnizate de Sąd Okręgowy Szczecin (Tribunalul Regional din Szczecin, Polonia), citația pentru ședința din 7 august 2018 i-a fost trimisă lui M.D. la adresa sa din Pyrzyce (Polonia), indicată de acesta în cadrul urmăririi penale.
- 2 Faptele care au stat la baza condamnării, săvârșite în perioada cuprinsă între luna martie 2009 și 31 iulie 2009, ar fi fost incriminate în temeiul Strafgesetzbuch (Codul penal german, denumit în continuare „StGB”) ca deturnare de fonduri și falsificare de documente, în conformitate cu articolul 246 alineatul (1) din StGB și cu articolul 267 din StGB.
- 3 Prin ordonanța din 16 iulie 2019, Sąd Rejonowy Szczecin-Prawobrzeże a revocat suspendarea și a dispus executarea pedepsei privative de libertate.
- 4 La 17 decembrie 2020, Generalstaatsanwaltschaft Köln (Parchetul General din Köln, Germania) a decis să nu îl extrădeze pe M.D., în pofida mandatului european de arestare emis de Sąd Okręgowy Szczecin la 13 august 2020, pentru motivul că are reședința obișnuită în Germania și s-a opus extrădării.
- 5 La 26 ianuarie 2021, Sąd Okręgowy Szczecin a solicitat Generalstaatsanwaltschaft Berlin (Parchetul General din Berlin, Germania), în temeiul articolului 4 din Decizia-cadru 2008/909, să examineze preluarea executării pedepsei privative de libertate aplicate lui M.D. Generalstaatsanwaltschaft Berlin a transmis această

cerere către Staatsanwaltschaft Aachen (Parchetul din Aachen, Germania) competent, deoarece M.D. locuiește în Germania în circumscripția acestuia.

- 6 Staatsanwaltschaft Aachen (Parchetul din Aachen) l-a audiat pe M.D. cu privire la cererea Sąd Okręgowy Szczecin.
- 7 La 18 iunie 2021, M.D. a informat telefonic Staatsanwaltschaft Aachen că încerca să rezolve problema cu autoritățile poloneze prin intermediul unui avocat. Nu ar fi primit vreo citație. În plus, acuzațiile nu erau corecte nici pe fond.
- 8 La 11 august 2021, declarația scrisă a lui M.D. a fost primită de Staatsanwaltschaft Aachen. În aceasta, a declarat că primise ca remunerație autoturismul care a făcut obiectul condamnării din 7 august 2018. El nu ar fi fugit în Germania. Dimpotrivă, și-ar fi dorit să aibă în Germania o viață mai bună, alături de familia sa. El locuia în Germania împreună cu familia sa din anul 2011. Nimeni nu l-ar fi informat cu privire la procesul desfășurat împotriva sa în Polonia. În anul 2016 ar fi fost contactat de o procuratură poloneză, fapt în urma căruia a călătorit în Polonia și a dat o declarație la poliție. În plus, acesta își lăsase adresa din Germania ca adresă de contact. În următoarea scrisoare pe care a primit-o de la autoritățile poloneze, i s-a comunicat că a fost condamnat definitiv.
- 9 La 2 noiembrie 2021, Staatsanwaltschaft Aachen a solicitat instanței de trimitere să încuviințeze executarea hotărârii Sąd Rejonowy Szczecin-Prawobrzeże (Tribunalul Districtual din Szczecin-Prawobrzeże) în coroborare cu ordonanța acestei instanțe din 16 iulie 2019 și să stabilească o pedeapsă cu închisoarea de șase luni, conform dispoziției de punere în executare poloneze. Condițiile de executare a hotărârii poloneze ar fi fost îndeplinite.

Prezentare succintă a motivării trimiterii preliminare

- 10 În primul rând, instanța de trimitere prezintă în mod detaliat jurisprudența Curții de Justiție cu privire la reforma judiciară poloneză și la statul de drept în Polonia, și anume Hotărârea din 25 iulie 2018, Ministrul Justiției și Egalității (Deficiențele sistemului judiciar) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586), Hotărârea din 5 noiembrie 2019, Comisia/Polonia (Independența instanțelor de drept comun) (C-192/18, EU:C:2019:924), Hotărârea din 19 noiembrie 2019, A. K. și alții (Independența Camerei disciplinare a Curții Supreme) (C-585/18, C-624/18 și C-625/18, EU:C:2019:982), Hotărârea din 15 iulie 2021, Comisia/Polonia (Regimul disciplinar al judecătorilor) (C-791/19, EU:C:2021:596), Hotărârea din 2 martie 2021, A.B. și alții (Numirea judecătorilor la Curtea Supremă – Căi de atac), C-824/18, EU:C:2021:153 (inclusiv hotărârea Curții Constituționale poloneze din 7 octombrie 2021, pronunțată ca urmare a acestei hotărâri), și Hotărârea din 16 noiembrie 2021, Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowieckim și alții (C-748/19-C-754/19, EU:C:2021:931), precum și Ordonanța Vicepreședintelui Curții din 14 iulie 2021, Comisia/Polonia (C-204/21 R, nepublicată), și Ordonanța Vicepreședintelui Curții din 27 octombrie 2021, Comisia/Polonia (C-204/21 R, nepublicată, EU:C:2021:877).

- 11 În plus, este reprodusă în mod detaliat Propunerea Comisiei Europene de decizie a Consiliului privind constatarea unui risc clar de încălcare gravă de către Republica Polonă a statului de drept [COM(2017) 835 final] și sunt de asemenea menționate două hotărâri ale Curții Europene a Drepturilor Omului, și anume cele două hotărâri pronunțate împotriva Poloniei la 7 mai 2021 (Xero Flor w Polsce sp. z o.o./Polonia, cererea nr. 4907/18), și la 8 noiembrie 2021 (Dolińska-Ficek și Ozimek/Polonia, cererile nr. 49868/19 și 57511/19).
- 12 Cu privire la prima întrebare: jurisprudența reprodusă și acțiunile Comisiei determină instanța de trimitere să concluzioneze că, pe baza unor informații obiective, fiabile, exacte și actualizate în mod corespunzător cu privire la funcționarea sistemului judiciar din Polonia, există indicii potrivit cărora condițiile din sistemul judiciar polonez la momentul pronunțării hotărârii Sąd Rejonowy Szczecin-Prawobrzeże (Tribunalul Districtual Szczecin-Prawobrzeże) din 7 august 2018 și la momentul pronunțării ordonanței acestei instanțe judecătorești din 16 iulie 2019 erau incompatibile cu dreptul fundamental al lui M.D. la un proces echitabil prevăzut la articolul 47 al doilea paragraf din cartă.
- 13 Prin urmare, se ridică întrebarea dacă decizia, prevăzută la articolul 3 alineatul (4) din Decizia-cadru 2008/909, referitoare la stabilirea aspectului dacă sistemul judiciar din Republica Polonă la 7 august 2018 sau la 16 iulie 2019 era conform cu principiul statului de drept prevăzut la articolul 2 TUE și dacă dreptul fundamental al lui M.D. la un proces echitabil, prevăzut la articolul 47 al doilea paragraf din cartă, a fost respectat, este de competența instanței din statul membru chemate să se pronunțe cu privire la încuviințarea executării sau este o chestiune privind „interpretarea tratatelor”, rezervată Curții de Justiție a Uniunii Europene în temeiul articolului 267 primul paragraf litera (a) TFUE.
- 14 Curtea de Justiție a statuat în Hotărârea din 16 noiembrie 2021, Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowieckim și alții (C-748/19-C-754/19, EU:C:2021:931) că articolul 267 TFUE nu o împuternicește să aplice normele dreptului Uniunii într-un caz individual, ci doar să se pronunțe cu privire la interpretarea tratatelor și a actelor instituțiilor Uniunii.
- 15 Cu toate acestea, în opinia instanței de trimitere, problema compatibilității circumstanțelor dintr-un stat membru cu principiul statului de drept prevăzut la articolul 2 TUE și cu dreptul fundamental al persoanei în cauză la un proces echitabil, prevăzut la articolul 47 al doilea paragraf din cartă, este o problemă fundamentală care nu ar trebui soluționată de instanțele judecătorești individuale din statele membre, ci în mod uniform de Curtea de Justiție în temeiul articolului 267 primul paragraf litera (a) TFUE. În caz contrar, ar exista riscul incertitudinii juridice din cauza interpretărilor divergente, de către instanțele judecătorești din statele membre, ale unor dispoziții esențiale pentru comunitatea juridică a Uniunii Europene.
- 16 Referitor la a doua întrebare: din perspectiva instanței de trimitere, la momentul trimiterii preliminare la Curtea de Justiție, există indicii – pe baza unor informații

obiective, fiabile, exacte și actualizate în mod corespunzător cu privire la funcționarea sistemului judiciar din Polonia – potrivit cărora circumstanțele din sistemul judiciar polonez sunt incompatibile cu valoarea comună a principiului statului de drept consacrat la articolul 2 TUE ca urmare a diferitor măsuri luate în cadrul așa-numitei „reforme judiciare”.

- 17 În Hotărârea din 15 iulie 2021, Comisia/Polonia (Regimul disciplinar al judecătorilor) (C-791/19, EU:C:2021:596), Curtea de Justiție a precizat că respectarea de către un stat membru a valorilor consacrate la articolul 2 TUE – așadar, inclusiv respectarea principiului statului de drept – constituie o condiție pentru a beneficia de toate drepturile care decurg din aplicarea tratatelor în privința acestui stat membru.
- 18 În opinia instanței de trimitere, rezultă că și atunci când situația dintr-un stat membru era conformă cu principiul statului de drept la momentul la care hotărârea care trebuia executată sau deciziile ulterioare referitoare la aceasta au fost adoptate de autoritățile judiciare din statul membru solicitant, încuviințarea executării trebuie să fie refuzată în temeiul articolului 3 alineatul (4) din Decizia-cadru 2008/909 dacă, între timp –, așadar, înainte de pronunțarea instanței chemate să decidă asupra încuviințării executării –, situația din statul membru solicitant s-a schimbat astfel încât nu mai este compatibilă cu principiul statului de drept. În cazul în care statul membru respectiv nu mai respectă principiul statului de drept ca valoare consacrată la articolul 2 TUE, acesta ar putea, în conformitate cu raționamentul Curții din hotărârea menționată, să piardă drepturile care decurg din aplicarea tratatelor –, așadar, inclusiv dreptul, prevăzut la articolul 8 din Decizia-cadru 2008/909, la recunoașterea și executarea propriei hotărâri de către autoritățile judiciare ale unui alt stat membru.
- 19 Tot în acest context, se ridică întrebarea dacă decizia privind aspectul dacă Republica Polonă nu (mai) respectă valoarea statului de drept consacrată la articolul 2 TUE și, prin urmare, își pierde drepturile care decurg din aplicarea tratatelor poate fi luată de instanțele statelor membre sau este, în temeiul articolului 267 primul paragraf litera (a) TFUE, de competența exclusivă a Curții de Justiție a Uniunii Europene.
- 20 Răspunsul la această întrebare este relevant pentru prezenta procedură, întrucât, chiar dacă – contrar opiniei instanței de trimitere – ar trebui să se considere că, la momentul pronunțării deciziilor Sąd Rejonowy Szczecin-Prawobrzeże (Tribunalul Districtual din Szczecin-Prawobrzeże) din 7 august 2018 și din 16 iulie 2019, circumstanțele din Polonia nu erau incompatibile cu dreptul fundamental la un proces echitabil, există, în orice caz, pe baza evoluțiilor actuale, indicii concrete că principiul statului de drept consacrat la articolul 2 TUE nu (mai) este respectat în Republica Polonă.
- 21 În susținerea acestei opinii, instanța de trimitere arată că, în procedura C-204/21, Republica Polonă nu a respectat sau nu a respectat suficient ordonanța președințială emisă de vicepreședintele Curții de Justiție la 14 iulie 2021, astfel

încât vicepreședintele Curții de Justiție a impus, prin ordonanța din 27 octombrie 2021, o penalitate cu titlu cominatoriu în cuantum de 1 000 000 de euro pe zi.

- 22 Ca reacție la Hotărârea din 2 martie 2021, A.B. și alții (Numirea judecătorilor la Curtea Supremă – Căi de atac), C-824/18, EU:C:2021:153, Curtea Constituțională din Polonia a statuat, prin hotărârea din 7 octombrie 2021, că părți din dreptul Uniunii, în special încercarea Curții de Justiție a Uniunii Europene de a interfera în sistemul judiciar polonez, încalcă Constituția poloneză.
- 23 Instanța de trimitere concluzionează din aceasta că Republica Polonă nu se mai simte obligată să respecte principiul supremației dreptului Uniunii.
- 24 Referitor la a treia întrebare: în cadrul acesteia, instanța de trimitere face din nou trimitere la Hotărârea Curții de Justiție din 25 iulie 2018, Minister for Justice and Equality (Deficiențele sistemului judiciar), C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, în care Curtea a justificat cerința examinării unei încălcări concrete a drepturilor fundamentale sau a unui risc de încălcare a drepturilor fundamentale în ceea ce privește mandatul european de arestare prin formularea din cuprinsul considerentului (10) al Deciziei-cadru 2002/584, care acordă Consiliului European un monopol decizional în ceea ce privește suspendarea mecanismului mandatului european de arestare.
- 25 Cu toate acestea, în Decizia-cadru 2008/909 nu există o dispoziție comparabilă. Prin urmare, se ridică problema dacă și în prezenta cauză – potrivit schemei de examinare în două etape stabilite de Curtea de Justiție în Hotărârea din 25 iulie 2018, Minister for Justice and Equality (Deficiențele sistemului judiciar), C-216/18 PPU, EU:C:2018:586 – trebuie să se examineze dacă, prin condamnarea sa de către Sąd Rejonowy Szczecin-Prawobrzeże (Tribunalul Districtual din Szczecin-Prawobrzeże) la 7 august 2018, coroborată cu ordonanța acestei instanțe din 16 iulie 2019, M.D. a fost expus unui risc real de încălcare a dreptului său fundamental la o instanță judecătorească independentă, fiind afectată astfel însăși substanța dreptului său fundamental la un proces echitabil.
- 26 În opinia instanței de trimitere, o examinare concretă a unei încălcări sau a unui risc de încălcare a drepturilor fundamentale ale lui M.D. nu este necesară, întrucât Decizia-cadru 2008/909 nu conține o dispoziție comparabilă cu considerentul (10) al Deciziei-cadru 2002/584. În plus, aceasta face trimitere la Hotărârea Curții din 27 mai 2019, OG și PI (Parchetele din Lübeck și Zwickau), C-508/18 și C-82/19 PPU, EU:C:2019:456, care a avut ca obiect tot domeniul de aplicare al cerinței privind independența judiciară și în care Curtea a considerat că simpla posibilitate abstractă a unei influențe politice exercitată de Ministrul justiției este suficientă pentru a stabili că parchetele germane ar putea fi expuse riscului de a fi influențate de executiv în decizia lor privind emiterea unui mandat european de arestare. Pentru acest motiv, parchetele germane nu au putut fi o „autoritate judiciară emitentă” în sensul articolului 6 alineatul (1) din Decizia-cadru 2002/584.

- 27 În opinia instanței de trimitere, schema în două etape elaborată de Curtea de Justiție în ceea ce privește executarea unui mandat european de arestare nu poate fi aplicată *mutatis mutandis* nici în ceea ce privește decizia privind executarea unei hotărâri judecătorești, întrucât întrebările respective adresate nu sunt comparabile.
- 28 Într-adevăr, în Hotărârea menționată anterior din 25 iulie 2018, Minister for Justice and Equality (Deficiențele sistemului judiciar), C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, Curtea a precizat că – după constatarea unei încălcări obiective a principiului statului de drept – este necesar să se examineze, în a doua etapă, dacă persoana vizată va fi expusă, după transferul său la autoritatea judiciară emitentă, unui risc real de încălcare a dreptului său fundamental la o instanță judecătorească independentă și, prin urmare, de afectare a esenței dreptului său fundamental la un proces echitabil. Obiectul examinării concrete cerute de Curte a fost, prin urmare, o prognoză a evoluției procedurii care putea fi preconizată după executarea mandatului european de arestare. Cu toate acestea, potrivit interpretării instanței de trimitere, Curtea nu impune o examinare *ex post* a chestiunii dacă simpla emitere a mandatului european de arestare deja a încălcat, eventual, dreptul fundamental al persoanei vizate la o instanță judecătorească independentă.
- 29 Este în natura lucrurilor că o decizie întemeiată pe un pronostic nu este posibilă în speță, întrucât procedura s-a încheiat în raportul bilateral dintre Republica Federală Germania și Republica Polonă, prin decizia de încuviințare a executării.
- 30 Prin urmare, în prezenta cauză ar fi posibilă doar examinarea aspectului dacă încălcarea principiului statului de drept, constatată într-o primă etapă, a avut de asemenea un efect asupra cazului concret într-o a doua etapă. Cu toate acestea, în cazul în care, precum în speță, în Republica Polonă, independența instanțelor judecătorești în ansamblu este restrânsă prin ingerințe structurale în sistemul judiciar, atunci nu poate fi prezumată nicio procedură în care să se poată exclude o încălcare a dreptului fundamental la un proces echitabil. Dacă, în speță, reformele judiciare deja adoptate la 7 august 2018 și, respectiv, la 16 iulie 2019 au avut un impact asupra deciziei pronunțate de Sąd Rejonowy Szczecin-Prawobrzeże (Tribunalul Districtual din Szczecin-Prawobrzeże), nu se mai poate stabili *ex post*. În orice caz, acest lucru nu poate fi exclus cu certitudinea necesară.
- 31 Rezultă de aici că, cu atât mai mult nu este necesară o examinare a unei încălcări concrete a drepturilor fundamentale sau a unui risc de încălcare a drepturilor fundamentale atunci când instanța din statul membru de executare chemată să se pronunțe asupra încuviințării executării refuză recunoașterea hotărârii în temeiul articolului 3 alineatul (4) din Decizia-cadru 2008/909, coroborat cu articolul 2 TUE, deoarece, la momentul pronunțării hotărârii privind încuviințarea executării, sistemul judiciar din statul membru solicitant nu mai respectă principiul statului de drept consacrat la articolul 2 TUE.
- 32 Instanța de trimitere nu face precizări cu privire la a patra întrebare.